

**FTHE RESEARCH OF THE EDUCATIONAL LAWS OF THE
KYRGYZSTAN REPUBLIC IN THE CONTEXT OF THE TOLERANCE**

Yavuz Ercan Gül

Kırgızistan Türkiye Manas Üniversitesi
ydidim@gmail.com

Abstract

Values are unifying events that guide human behavior. Some of the values are universal. They are adopted by all individuals and societies. Tolerance, among universal values, has become more important in communication with people than in the past. Relations between countries that are not human-focused, benefit-oriented and short-lived are increasing the divergence among peoples. This causes global harm to the peace, increased racism and corruption of the community brotherhood. The battles between countries are taught to humans in the cognitive sense of how it is taught, and that it is not enough to make a better person. Education of society and especially young people in the context of values stands in the face of humanity as a global problem.

In this context, the education laws of the Republic of Kyrgyzstan, one of the Turkish states, have been examined separately. The laws that are directly or indirectly related to tolerance have been selected and translated into Turkish. In total, 14 laws were found and in that laws common points through identifying are classified. According to this, five groups as the government policy's, school's, educational program's, student's, and parental responsibilities have been seperated. It has been determined that the government and parents have the most responsibilities within these groups. Among the responsibilities of the government, it is identified that the respect to ethnic and cultural differences of the citizens, while among the responsibilities of the parents, teach to children respect, love and compassion. In addition, content analysis and documen analysis technique was used in the study.

Key words: *Kyrgyzstan, Tolerance, Education, Law, Respect, Student.*

**HOŞGÖRÜ BAĞLAMINDA KIRGIZİSTAN CUMHURİYET'İNİN EĞİTİM
YASALARININ İNCELENMESİ**

Özet

Değerler, insan davranışına yön veren birleştirici olgulardır. Değerlerin bazıları evrensel olma özelliğine sahiptirler. Bütün bireyler ve toplumlar tarafından benimsenmektedirler. İşte bu evrensel değerler arasında yer alan hoşgörünün, insanlarla iletişimde eskiye kıyasla önemi artmıştır. İnsan odaklı değil, menfaat odaklı olan ve kısa süreli çıkara dayanan ülkeler arasındaki ilişkiler halklar arasındaki ayrışmaları artırmaktadır. Bu da küresel barışın zedelenmesine, ırkçılıkların artmasına ve toplum kardeşliğinin bozulmasına neden olmaktadır. Ülkeler arasındaki savaşlar göstermiştir ki, insanlara ne kadar bilişsel anlamda eğitim verilirse verilsin, bu, insanı daha iyi bir insan yapmaya yetmemektedir. Toplumun değerler bağlamında eğitilmesi küresel bir sorun olarak insanlığın karşısında durmaktadır.

Bu bağlamda, Türk devletlerinden birisi olan Kırgızistan Cumhuriyeti'nin eğitim yasaları ayrı ayrı incelenmiştir. İçerisinde hoşgörü ile ilgili olan yasalar seçilmiştir. Toplamda 14 yasa bulunmuş ve bu yasalar içerisinde ortak yönler tespit edilerek sınıflandırılmıştır. Buna göre, devlet politikasına, eğitim kurumlarına, eğitim programına, öğrenciye ve ebeveynlere yönelik yükümlülükler olmak üzere beş gruba ayrılmıştır. Bu gruplar içerisinde en fazla yükümlülüğe sahip olanın devlet ve ebeveynler olduğu tespit edilmiştir. Devletin yükümlülükleri arasında vatandaşların etnik ve kültürel farklılıklarına saygılı olması öne çıkarken, ebeveynlerin yükümlülükleri arasında ise, çocuklara saygıyı, sevgiyi ve merhameti öğretmesi öne çıkmıştır. Ayrıca araştırmada yöntem olarak döküman incelemesi ve içerik analizi tekniğinden faydalanılmıştır.

Anahtar kelimeler: *Kırgızistan, Hoşgörü, Eğitim, Yasa, Saygı, Öğrenci.*

GİRİŞ

Devletler arasındaki ilişkilerde, ülke menfaatlerinin esas alınmasından kaynaklanan küresel barışın zedelenmesi, ırkçılığın artması, inanç hürriyetinin yara alması gibi küresel sorunlar, hoşgörü değerinin ne denli gerek olduğunu bir kez daha ortaya koymuştur.

Bu zamana kadar öğrenilen bilgi yığınları, ulaşılan bunca teknik ve teknolojik gelişim insanları birbirlerine karşı daha anlayışlı ve daha hoşgörülü yapmaya yetmemiştir. Dahası modern toplumun gelişimine karşı gençliğin ahlaki yapısında gerileme meydana gelmiştir (Нартдинова 2013:31). Bütün bunlar bilim ve teknoloji eğitiminin dışında insan ruhunu ilgilendiren daha çok duyuşsal diyebileceğimiz insanın diğer yönünü ortaya çıkarmıştır. İnsanın yalnızca bilişsel alanının eğitiminin yeterli olmadığı, dolayısıyla duyuşsal alanının da eğitilmesi gerekliliği ortaya çıkmıştır. Özellikle toplumumuzda, gençlerin hoşgörü ve sağduyuya sahip olarak nasıl eğitileceği başlı başına bir sorun olarak belirmiştir.

Bugün hoşgörünün eğitimin hangi alanında ve ne şekilde yer alacağı tartışma konusudur. Hoşgörü konusunda eğitim programı, müfredat, kitaplar, öğretmenler vs. hangi faktörün daha etkili olduğu belirlenmeye çalışılmaktadır. Hiç şüphe yok ki bu faktörlerin hepsi de bu değer öğretmesinde önemlidir. Ancak daha da önemlisi devletin bu duruma yaklaşım şeklidir. Devletin yasalar ile bu konuya eğilim tarzı konunun ciddiyeti bakımından önemlidir. Bu da demek oluyor ki hoşgörünün eğitim alanına ilk olarak yasalar ile girmesi gerekmektedir. Böylelikle devletin hoşgörü konusundaki ciddiyeti anlaşılacak olacaktır.

Bu bağlamda, Kırgızistan Cumhuriyeti'nin eğitim yasalarında hoşgörüyle ele alış şekli araştırılmıştır. Hoşgörü ile doğrudan veya dolaylı olarak ilgili olan yasalar bulunmuş ve bu yasalarda ait olduğu alana yönelik bir tasnife gidilmiştir. Buna göre eğitim yasaları devlet politikasına, eğitim kurumuna, eğitim programına, öğrenciye ve ebeveynlere yönelik olarak beş sınıfa ayrılmıştır. Her bir sınıfa ait olan yasalar ayrı ayrı analiz edilmiştir.

Araştırmanın temel amacı Kırgızistan eğitim yasalarında hoşgörünün ele alınış şekli hakkında genel bir sonuca varmak ve bu yasalara göre Kırgız toplumunda hoşgörülü bir öğrencinin sahip olduğu özelliklerin belirlenmesidir.

Hoşgörünün Tanımı

Hoşgörü kelimesinin etimolojisine bakıldığında, “hoş” ve “görmek” gibi iki kelimedenden teşekkül ettiği görülmektedir. Fars Dili'nden gelmiş olan “hoş” kelimesi iyi, güzel gibi anlamlarda kullanılmaktadır. “Hoş” kelimesi “gör” kökünden türemiş olan “görü” ile birleşmiş ve “darılmamak” anlamına gelen “hoşgörü” kavramı ortaya çıkmıştır (Sami 1996:591).

İnsan sosyal bir varlık olması cihetiyle devamlı olarak başka insanlar ile ilişki içerisinde. Bu ilişkinin yönünü ise tarafların birbirine bakış açıları tayin etmektedir. Önyargılı bir insan karşı tarafın fikirlerini dinlemeden önce, bu fikirlerin yanlış olduğuna inanmakta olduğundan dolayı, bu kişiden hiç bir zaman olumlu bir şekilde ilişki kurması beklenemez. Bu inanın temelinde kişinin kendini beğenmesi, başka bir deyişle benmerkezcilik yatmaktadır. Hoşgörülü insan ise, başkalarını seven, onlara anlayışla yaklaşan, kendisinin de hata yapabileceğini bilen ve karşısındaki insanın düşüncelerinin de doğru olabileceğine inanan kimsedir. Her hangi bir iletişim durumunda olumlu bir düşünce ve davranış gösterir. Böylelikle sağlıklı bir iletişim ve ilişki kurabilir.

Hoşgörünün bir çok tanımı yapılmıştır, bu tanımlardan UNESCO'nun yapmış olduğu hoşgörü tanımı şu şekildedir (1995): “*hoşgörü, dünya kültürlerinin zengin farklılıklarına, ifade biçimlerimize ve insan olma yollarımıza saygı göstermek, onları kabul ve taktir etmek demektir. Bilgi, açıklık, iletişim, düşünce özgürlüğü, inanç ve vicdan bunu gerektirmektedir*”. Bu tanıma göre hoşgörünün esası farklılıklara ve özgürlüklere saygı göstermektir. Burada anlatılmak istenen, her bir insan kendisi sahip olduğu veya sahip olmak istediği hakları başkalarına da tanınmasıdır. Araştırmanın giriş bölümünde de ifade edildiği gibi bilgi teknolojileri ve özellikle küreselleşme aparatlarındaki hızlı değişim ve gelişim dünya milletlerini bir arada yaşamaya, birlikte iş yapmaya sonuç olarak sürekli iletişim kurmaya sevk etmektedir. Birlikte yaşama veya birlikte iş yapma olanakları doğrudan doğruya farklılıkların hoş karşılanması ve hatta kazanımlara dönüştürülmesini gerekli kılmaktadır. Bu da hoşgörünün değerini artırmaktadır.

Hoşgörünün daha farklı tanımlarına bakıldığında farklılıklara saygı gösterme ve kabul etme gerekliliğinin çok eskilere dayandığı görülmektedir. Örneğin ünlü Fransız Düşünür Voltaire'in “*düşüncelerinize hiç katılmıyorum, ama onları savunabilmeniz için canımı veririm*”(Memduhoğlu 2007:20) sözü doğrudan hoşgörünün önemini anlatmaktadır.

Yunus Emre farklı kültür ve dile hatta inanca sahip olan insanlara karşı da sevgi ile yaklaşılması gerektiğini anlatmıştır. Bu durumu ise şu mısralarıyla özetlemiştir:

*“yetmiş iki millete birliğile bakmayan
Şer'ile evliyasa hakikatde asidür”.*

Burada ise Yunus Emre insanları sevmeyen, adaleti olmayan ve hoşgörüsüz olan insanların ne kadar ibadet etmiş olsalarda gerçekte asi sayılacaklarını söylemiştir (Kula 2005:164).

Kavcar (1995:1) ise hoşgörüyü fikir çatışması durumunda sabırlı davranmak bağlamında alarak şu

şekilde tanımlamaktadır: “*Savundukları görüşler ve açığa vurdukları duygular bizimkilerle çelişen kimseleri sabırla karşılama, hoşgörme demektir.*”

Yukarıda geçen tanımlardan da anlaşılacağı üzere, hoşgörü hangi farklılıklara sahip olursa olsun toplum bireylerinin kardeşçe ve barış içerisinde yaşamasını sağlayacak en önemli etkenlerden birisidir.

Hoşgörü ve Eğitim

1949 yılında yayınlanan İnsan Hakları Evrensel Bildirisinde de Hoşgörünün üzerinde durulmuştur. Eğitimin, her türlü ırk ve halklar arasında hoşgörü ve kardeşliği özendirilmesi gerektiği vurgulanmıştır (UDHR 1948). Bu ifade ile verilen eğitimin ayrıştırıcı değil, birleştirici olması gerektiği anlatılmaya çalışılmıştır. İnsan Hakları Evrensel Bildirisinin tarihine bakıldığında Birinci ve İkinci Dünya Savaşlarının sonucunda yayınlandığı görülecektir. Bu iki savaş toplumlar arasındaki farklılıkların ve anlaşmazlıkların silahla değil, anlayışla, hoşgörüyle düzeltilebileceğini göstermiştir. Özellikle İkinci Dünya Savaşı gibi neredeyse bütün dünyanın dahil olduğu ve toplu katliamların, kıyımların yaşandığı böylesine dehşet verici bir savaş, sebebi her ne olursa olsun silahın hiç bir zaman çözüm olamayacağını göstermiştir.

Bundan dolayı denilebilir ki, günümüzde örgün eğitim kurumlarının görevi öğrenciyi zamanın gerektirdiği çağdaş bilgi ve teknolojik bilgiler ile donatmak olduğu gibi bir görevi de, bu mekanik, bilişsel bilgilerin yanında toplumun ahlaki yargılarına göre değer aktarmasıdır. Yani topluma karşı değer aktarımı noktasında önemli bir sorumluluğu bulunmaktadır. Eğitimin sosyal işlevini Yahya Kemal Kaya (1993:2) şu şekilde açıklamıştır: “*Her toplumda eğitim sisteminden o toplumun kültürünü (örf ve adetlerini, geleneklerini, değerlerini) yeni kuşaklara aktarması beklenir*”. Tek boyutlu, yalnızca robotik davranışlar sergileyen insan modeli yerine, hem çağının bilimi hem de, değerleriyle donanımlı bireyleri yetiştirmek eğitimin görevi olarak söylenebilir. Şemsettin Sami (1879:9) *konunun ehemmiyetini şu sözleriyle dile getirmektedir: “bir cemiyetin servetinden sanayiinden, ticaretinden evvel, ahlakı düşünülmelidir. Çünkü hüsn-i ahlak cemiyeti beşeriyenin esasıdır*”. Burada Şemseddin Sami’nin sözünü ettiği hüsn-i ahlaktan kasıt, toplumun değerlerine uygun davranışlar sergileyebilmektir. Bu değerler içerisinde toplumun, içerisindeki bütün farklılıklarına rağmen birlikte kardeşçe yaşamasını sağlayacak olan hoşgörü değerinin önemi büyüktür. Burada ise, ortaya çıkan soru, hoşgörü eğitiminin nasıl yapılacağıdır.

Bugün okullarda şiddet eğilimleri ve ayrışmalar artarak devam etmektedir. Örgün eğitim kurumlarının bilgi kazandırmak ve bir üst sınıfa öğrenci yetiştirmek dışındaki görevleri sorgulanmalıdır. Aile ve çevrenin çocuk üzerindeki “iyi bir meslek edinme” konusundaki baskısına bir de okulun bu yönde eğitim vererek çocuğu o doğrultuda iteklemesi, bir süre sonra çocuğu “iyi bir vatandaş olabilmesi için yüksek gelir getiren bir meslek sahibi olmak gerekiyor” şeklinde düşünmeye yöneltmektedir.

Yöntem

Bu çalışmada Kırgızistan Cumhuriyeti’nin eğitim yasaları döküman incelemesi tekniği ile ayrı ayrı incelenmiş, içerisinde hoşgörü ile doğrudan veya dolaylı olarak ilgili olan 14 eğitim yasası seçilmiş ve

bunlar Türkçe'ye çevrilerek yazılmıştır. Döküman incelemesi tekniği araştırmanın konusu ile ilgili bilgi içeren materyallerin analizidir (Cansız Aktaş 2015:363). Daha sonra seçilen yasaların içerik analizi yapılmıştır. İçerik analizi tekniği ise, içeriğin nesnel ve sistematik olarak tanımlanması için bir araştırma tekniğidir (Stone ve Hunt 1966:241). Büyüköztürk ve arkadaşlarına göre bu teknik, belirli kurallara dayalı kodlamalarla bir metnin bazı sözcüklerinin daha küçük içerik kategorileri ile özetlendiği sistematik, yinelenebilir bir tekniktir (2016:250). Bu yol ile Kırgızistan Cumhuriyeti eğitim yasaları içerisinde hoşgörünün işleniş şekli hakkında genel bir sonuca ulaşmak amaçlanmıştır.

KIRGIZİSTAN CUMHURİYETİ EĞİTİM YASALARINDA HOŞGÖRÜ

Kırgızistan Cumhuriyeti eğitim yasaları ayrı ayrı incelenmiş ve hoşgörü ile doğrudan veya dolaylı olarak ilişkili bulunan toplamda 14 yasa ele alınmıştır. Bu yasaların sistematik olarak ortak noktaları tespit edilmiş ve buna göre bir tasnife gidilmiştir. Oluşan son durumda yasaların sınıflandırılması ve bu sınıflara isim verilmesi işlemi yapılmıştır. Yapılan sınıflandırma, adlandırma ve analizler aşağıda sunulmuştur.

Devlet Politikası

Okul öncesi eğitim ve okul öncesi çağındaki çocukları yetiştirme konusunda devlet politikasının temel ilkeleri bölümünde hoşgörü ile ilgili olarak şu ilke yer almaktadır (Кыргыз Республикасынын Мектепке Чейинки Билим Берүү Жөнүндө Мыйзамы, 2009, 3- берене): “*Her çocuğun duyularını, yeteneklerini ve tabiatın verdiği her özelliği her taraftan geliştirmek için şartların eşitliği;*” Kırgızistan Cumhuriyeti eğitim yasalarında yer alan temel ilkelerden birisi olan bu ilke hoşgörü ile dolaylı olarak ilgilidir. Eğitimde bütün çocuklara eşit haklar sağlanması gerekliliği vurgulanmaktadır. Başka bir deyişle çocukların etnik, fiziki, kültürel hiç bir farklılığına bakılmaksızın her öğrenciye eşit haklar sunulması hoşgörü ile ilgili bir durum olarak karşımıza çıkmaktadır.

Kırgızistan Cumhuriyeti'nin okulöncesi eğitim konusunda kanun ile belirlemiş olduğu, okulöncesi eğitim çağındaki çocuklara eğitim vermenin asıl amaçları arasında hoşgörü ile alakalı olarak şu madde yer almaktadır (Кыргыз Республикасынын Мектепке Чейинки Билим Берүү Жөнүндө Мыйзамы, 2009, 4- берене): “*Vatandaşlığa ve milliyete, hükümet sembollerine, devlete, resmi ve ana dillerinine saygı göstererek, her türlü kültüre ve çevreye saygı çerçevesinde davranış göstermeyi öğretme.*” Farklı kültür ve çevreye saygı çerçevesinde şekillenmiş olan ve devlet politikasına yönelik okul öncesi çocuklara verilen eğitimin amaçları arasında yer alan bu madde ise hoşgörü ile doğrudan ilgilidir. Okul öncesi çocuklara hoşgörü temelinde davranış kazandırmayı amaçlamaktadır.

Kırgızistan Cumhuriyeti'nin okulöncesi eğitim yasasında bütün Kırgız vatandaşlarına eşitliği öngören şu madde yer almaktadır (Кыргыз Республикасынын Мектепке Чейинки Билим Берүү Жөнүндө Мыйзамы, 2009, 5- берене):

“*Kırgızistan cumhuriyetinin vatandaşları olan okulöncesi eğitim çağındaki çocuklar anne-babalarının hangi ırka ait olduğuna, siyasi, dini ve başka inançlarına, cinsiyetine, etnik veya sosyal*

kökenine, mülkiyet durumuna, yaşadığı yere, diline ve daha başka özelliklerine bakılmaksızın, okulöncesi eğitim kurumlarında okulöncesi eğitimi almada eşit haklara sahiptirler”

Devlet politikasına yönelik yukarıda da karşılaşıldığı gibi bu yasada da hoşgörü değeri tüm vatandaşlara eşitlik şeklinde ele alınmıştır. Burada hedef kitlenin okul öncesi çağındaki çocuklar olduğu görülmektedir. Kırgızistan’da çok sayıda farklı etnik köken ve dile sahip insanlar bulunmaktadır. Bu nedenle bu yasada tüm vatandaşları kucaklayıcı olarak eşitlik temelinde hoşgörü değeri üzerinde durulmuştur.

Kırgızistan Cumhuriyeti’nin 30 Nisan 2003 tarihinde kabul edilen 92 sayılı eğitim kanununun 4. bölümünün Eğitim Kurumundaki Devlet Siyasetinin İlkeleri başlığı altında şu şekilde bir madde bulunmaktadır (Кыргыз Республикасынын Билим Берүү Жөнүндө Мыйзамы, 2003/92, 4- берене):

“Her bir vatandaşın zorunlu ve ücretsiz ilk ve temel genel eğitim alması, bununla beraber devlet ve belediye eğitim kurumlarında ücretsiz orta genel eğitim alması; devlet eğitim standartlarının taleplerinin temelinde devlet eğitim kurumlarında ücretsiz mesleki özel orta ve yüksek öğrenim görme imkanı;”

Yukarıdaki yasalar ile paralel olarak eşitliğin esas alındığı bu yasada da devlet siyasetinin bir ilkesi olarak, her bir vatandaşa eşit olarak zorunlu ve ücretsiz ilköğretimde okuma imkanı sunulması öngörülmektedir.

Yine bu bölümün başka bir maddesi şu şekildedir (Кыргыз Республикасынын Билим Берүү Жөнүндө Мыйзамы, 2003/92, 6- берене): *“Eğitimin insancıl karakteri milli kültür zenginliği ile uygun olarak genel insani değerlere öncelik vermek, vatandaşlığı, çalışmayı, aileyi, vatanını, çevresini sevmeyi, vatanseverliği ve insan hakları ile özgürlüklere saygı göstermeyi öğretme;”* Bu yasada ise, devletin siyasetinin bir ilkesinin de hümanizm temelinde çocuklara çevresini sevmeyi, insan hak ve özgürlüklerine saygı göstermeyi öğretmek olduğu görülmektedir. Çevresini sevmek ve başkalarının haklarına saygı göstermek hoşgörü ile doğrudan ilgilidir.

Eğitim Kurumu

Genel Eğitim Kurumu Hakkında Standart Yönetmelik’in Genel Yönetmelik bölümünün beşinci maddesi şu şekildedir (Жалпы Билим Берүү Уюму Жөнүндө Типтүү Жобо, 2011, 1- берене): *“...kişinin hakları ile özgürlüğüne saygı göstermek, hoşgörülü olmak, vatanına, ailesine ve çevresine, saygılı olmak, çalışmaya değer vermek, sağlıklı yaşam tarzını oluşturmaktır.”*

Eğitim Programı

Kırgızistan Cumhuriyeti'nin "okul öncesi eğitim ve çocuk bakımı" konulu devlet standartının oluşturulması başlıklı yasasının okul öncesi eğitim programının içeriğinin imkanlar dahilindeki minimumu başlıklı 5. bölümünün 6. maddesi şu şekildedir (Кыргыз Республикасынын Токтому, 2007-Жылдын 16-Январы № 17, 6-берене): *“Okul öncesi eğitim programının içeriği çocuklardaki hoşgörüyü geliştirme amacına yönelik olmalı.”*

Bu yasanın 7. maddesi ise şu şekildedir: “Eğitim ve öğretimin sivil karakteri devlet okuluna kadar eğitim kurumunun okul öncesi eğitim programlarında korunmalıdır. eğitim ve bakım boyunca özel hizmetler genel kültür tutumlarına ve hoşgörüyeye yönelik olmasıyla birlikte standarta uygun olmalı.”

Yine bu yasanın 5. bölümünün, okul öncesi program okul öncesi dönemdeki çocukları geliştirme ve eğitim amaçlarının açıklandığı 11. maddesinde, çocukların sosyal ve kişisel gelişimi başlığı altında şu madde yer almaktadır: “Hoşgörülü davranma ve cinsiyet eşitliği;”

Öğrenci

Genel Eğitim Kurumu Hakkında Standart Yönetmelik'in 4. bölümünün “Eğitim Sürecinin Katılımcıları” başlığı altındaki “öğrencilerin hakları” isimli 41. maddede hoşgörü ile alakalı olarak öğrencilerin hangi hakka sahip oldukları şu şekilde ifade edilmiştir (Жалпы Билим Берүү Уюму Жөнүндө Типтүү Жобо, 2011, 4- берене): “İnsan onuruna saygı göstermeye ve bilgiye ulaşmaya, kendi kişisel görüşlerini ve inançlarını özgürce söylemeye;”

42. maddesinde ise “Öğrencilerin Sağlamakla Yükümlü Olduğu Görevleri” başlığı altında şu ifadeler yer almaktadır: “Kırgızistan Cumhuriyeti toprakları içerisinde yaşayan Kırgız veya diğer milletlerin geleneklerini, genel eğitim veren kurumun diğer öğrencilerinin ve çalışanlarının onuruna ve şereflerine saygı göstermeye;”

Ebeveyn

Kırgızistan Cumhuriyeti'nin 30 Nisan 2003 tarihinde kabul edilen 92 sayılı eğitim kanununun 4. bölümünün Eğitim Kurumundaki Devlet Siyasetinin İlkeleri başlıklı kanunun 27. Bölümünün “Anne-Babaların Hakları ve Görevleri” başlığı altında şu maddeler yer almaktadır (Кыргыз Республикасынын Билим Берүү Жөнүндө Мыйзамы, 2003/92, 4- берене):

“Çocuğun karakterine saygı göstermeye, çalışmayı sevmeye, şefkat ve merhamet duygularının yerleştirilmesine, aileye, yaşına göre büyüklerine, resmi ve ana diline, milli örf-adetlere, geleneklere saygılı bir şekilde davranış göstermeyi öğretme;”

“Milli, tarihi, kültürel, değerlere saygı göstermeye, tarihi kültürel mirasa ve çevresine saygılı davranmayı, vatanını sevmeyi öğretme;”

Genel Eğitim Kurumu Hakkında Standart Yönetmelik'in 51. Bölümünün “Öğrencilerin Anne-Babalarının (Yasal Temsilcilerinin) Yerine Getirmekle Yükümlü Oldukları Görevleri” başlığı altındaki maddeler arasında şu şekilde bir madde yer almaktadır (Жалпы Билим Берүү Уюму Жөнүндө Типтүү Жобо, 2011, 4- берене):

“Öğrenci onuruna saygı göstermek, ona milli, tarihi, manevi-kültürel zenginlikleri ve halk geleneklerini, vatanını, çevresini sevmeyi öğretmek;”

BULGULAR

Araştırmanın bulgular bölümünde yukarıda hoşgörü ile ilişkili olduğu düşünülen yasalar tablolaştırılarak yorumlanmıştır.

Tablo 1. Tespit edilen Hoşgörü ile ilişkili yasaların sorumluluk alanlarına göre dağılımı

Hoşgörü Konusunda Sorumlu Olan Kurum ve Kişiler	Frekans	Yüzdelerik (%)
Devlet Politikası	5	35.7
Eğitim Kurumu	1	7.2
Eğitim programı	3	21.4
Öğrenci	2	14.3
Ebeveyn	3	21.4

Devlet Politikasına Yönelik

Tablo 2. Kırgızistan Cumhuriyeti Eğitim Yasalarında Devlet Politikası Olarak Belirlenen Hoşgörü İle İlgili Yasalar

Hoşgörü Alanı	Hoşgörü İle İlgili Yasalar
Devlet Politikası	<p>Her çocuğun duygularını, yeteneklerini ve tabiatın verdiği her özelliği her taraftan geliştirmek için şartların eşitliği;</p> <p>Vatandaşlığa ve milliyete, hükümet sembollerine, devlete, resmi ve ana dillerine saygı göstererek, her türlü kültüre ve çevreye saygı çerçevesinde davranış göstermeyi öğretme;</p> <p>Kırgızistan cumhuriyetinin vatandaşları olan okul öncesi eğitim çağındaki çocuklar anne-babalarının hangi ırka ait olduğuna, siyasi, dini ve başka inançlarına, cinsiyetine, etnik veya sosyal kökenine, mülkiyet durumuna, yaşadığı yere, diline ve daha başka özelliklerine bakılmaksızın, okulöncesi eğitim kurumlarında okulöncesi eğitimini almada eşit haklara sahiptirler.</p> <p>Her bir vatandaşın zorunlu ve ücretsiz ilk ve temel genel eğitim alması, bununla beraber devlet ve belediye eğitim kurumlarında ücretsiz orta genel eğitim alması; devlet eğitim standartlarının taleplerinin temelinde devlet eğitim kurumlarında ücretsiz mesleki özel orta ve yüksek öğrenim görme imkanı;</p> <p>Eğitimin insancıl karakteri milli kültür zenginliği ile uygun olarak genel insani değerlere öncelik vermek, vatandaşlığı, çalışmayı, aileyi, vatanını, çevresini sevmeyi, vatanseverliği ve insan hakları ile özgürlüklere saygı göstermeyi öğretme;</p>

Hoşgörüğü vatandaşlar arasında yerleştirme ve hoşgörü ortamını oluşturma konusunda birinci derecede sorumluluk sahibi olan elbette devlet ve yöneticileridir. Bu bağlamda Kırgızistan'ın devlet olarak bu konuda politikasının ciddiyeti yapılan yasalarda görülmektedir. Hoşgörü ile ilgili olarak devlet politikası sorumluluğunda olan eğitim yasalarına bakıldığında devletin görevleri bütün öğrencilere eşit şartları hazırlamak, öğrencilere her türlü kültüre ve çevreye saygılı olmayı öğretmek, yine eşitlik temelinde öğrenciler arasında fark gözetmemek, vatandaşlar arasında ayırım gözetmeksizin öğrenim imkanı sağlamak, hümanizm çerçevesinde öğrenciye çevresini ve ailesini sevmeyi, başka kültürlere ve özgürlüklere saygı göstermeyi öğretmek olarak sıralanabilir.

Eğitim Kurumuna Yönelik:

Tablo 3. Kırgızistan Cumhuriyeti Eğitim Yasalarında Eğitim Kurumuna Yönelik Belirlenen Hoşgörü İle İlgili Yasalar

Hoşgörü alanı	Hoşgörü ile ilgili yasalar
Eğitim Kurumu	...kişinin hakları ile özgürlüğüne saygı göstermek, hoşgörülü olmak, vatanına, ailesine ve çevresine, saygılı olmak, çalışmaya değer vermek, sağlıklı yaşam tarzını oluşturmaktır.

Devlet'in yasalar ile belirlemiş olduğu Kırgızistan'daki eğitim kurumlarının hoşgörü ile ilgili görevleri öğrencilere insani değerleri öğretme, kişilerin hakları ile özgürlüklerine saygı göstermeyi öğretme, hoşgörülü olma çevresine saygılı olmayı öğretme olarak sıralanabilir.

Eğitim Programına Yönelik:

Tablo 4. Kırgızistan Cumhuriyeti Eğitim Yasalarında Eğitim Programına Yönelik Belirlenen Hoşgörü İle İlgili Yasalar

Hoşgörü alanı	Hoşgörü ile ilgili yasalar
Eğitim programı	Okul öncesi eğitim programının içeriği çocuklardaki hoşgörüyü geliştirme amacına yönelik olmalı. Eğitim ve öğretimin sivil karakteri devlet okuluna kadar eğitim kurumunun okul öncesi eğitim programlarında korunmalıdır. Eğitim ve bakım boyunca özel hizmetler genel kültür tutumlarına ve hoşgörüye yönelik olmasıyla birlikte standarta uygun olmalı. Hoşgörülü davranma ve cinsiyet eşitliği

Eğitim Programının hoşgörüyü yerleştirme ve hoşgörülü öğrenci oluşturmaya yönelik yasalarla belirlenmiş görevlerine bakıldığında eğitim programının öğrencilerde hoşgörüyü yerleştirme, hoşgörüye yönelik ve yöne öğrencilerin hoşgörülü davranmasını sağlamaya yönelik olması gerektiği belirlenmiştir.

Öğrencilere Yönelik:

Tablo 5. Kırgızistan Cumhuriyeti Eğitim Yasalarında Öğrencilere Yönelik Belirlenen Hoşgörü İle İlgili Yasalar

Hoşgörü alanı	Hoşgörü ile ilgili yasalar
Öğrenci	İnsan onuruna saygı göstermeye ve bilgiye ulaşmaya, kendi kişisel görüşlerini ve inançlarını özgürce söylemeye; Kırgızistan Cumhuriyeti toprakları içerisinde yaşayan Kırgız veya diğer milletlerin geleneklerine, genel eğitim veren kurumun diğer öğrencilerinin ve çalışanlarının onuruna ve şereflerine saygı göstermeye;

Öğrencilerin hoşgörü ile ilgili yukarıdaki tabloda yasa ile belirlenen görevlerine bakıldığında insan onuruna, Kırgızistan Cumhuriyeti toprakları içerisinde yaşayan Kırgız ve diğer milletlerin geleneklerine, diğer öğrencilerin ve eğitimcilerin onur ve şereflerine saygı göstermek olarak görülmektedir.

Ebeveynlere Yönelik:

Tablo 6. Kırgızistan Cumhuriyeti Eğitim Yasalarında Ebeveynlere Yönelik Belirlenen Hoşgörü İle İlgili Yasalar

Hoşgörü alanı	Hoşgörü ile ilgili yasalar
Ebeveyn	<p>Çocuğun karakterine saygı göstermeye, çalışmayı sevmeye, şefkat ve merhamet duygularının yerleştirilmesine, aileye, yaşına göre büyüklerine, resmi ve ana diline, milli örf-adetlere, geleneklere saygılı bir şekilde davranış göstermeyi öğretme;</p> <p>Milli, tarihi, kültürel, değerlere saygı göstermeye, tarihi kültürel mirasa ve çevresine saygılı davranmayı, vatanını sevmeyi öğretme;</p> <p>Öğrenci onuruna saygı göstermek, ona milli, tarihi, manevi-kültürel zenginlikleri ve halk geleneklerini, vatanını, çevresini sevmeyi öğretmek;</p>

Yukarıdaki tabloya bakıldığında, ebeveynler için çocuklara hoşgörünün öğretilmesi konusunda bir takım görevler verildiği görülmektedir. Ebeveynlerin bu görevleri arasında çocuklara insan onuruna saygı göstermeyi, başka milletlerin geleneklerine, çevresine saygı göstermeyi, diğer öğrencilerin ve eğitimcilerin onur ve şereflerine saygı göstermeyi öğretme, çocuklarda şefkat ve merhamet duygularını yerleştirme, vatanını ve çevresini sevmeyi öğretmek vs. yer almaktadır.

SONUÇ VE ÖNERİLER

Devlet, eğitim sisteminde istenen birey ve toplum modelini yetiştirme konusunda başat rol oynamaktadır. Devletin çıkarmış olduğu yasalar ve almış olduğu kararlar ülkelerin hangi konularda ciddiye sergilediğini ortaya koymaktadır. Bu nedenle her toplumun ihtiyacı olan hoşgörü değerinin yasalarda ve özellikle eğitim yasalarında ciddi bir mesele olarak ele alınması gerekmektedir. Bu bölümde yukarıda analiz edilen Kırgızistan Cumhuriyeti Eğitim Yasalarının içerisinde yer alan hoşgörü değeriyle ilgili çıkarımlara yer verilecektir.

Kırgızistan Cumhuriyeti Eğitim Yasaları çerçevesinde hoşgörü kavramının içerisinde barındırdığı özellikleri şu şekilde sıralayabiliriz:

- Başka milletlere ve kültürlerine saygılı olmak,
- Okuldaki öğrencilere ve eğitimcilere saygılı olmak,
- Özgürlüklere saygılı olmak,
- İnsan onuruna saygı göstermek,
- Çevresine saygılı olmak,
- Şefkat ve merhamet duygularına sahip olmak,
- Çevresini sevmek,
- İnsan haklarına saygı göstermek,
- İnsanların farklılıklarına saygı göstermek.

Yukarıda yer alan hoşgörü kavramının Kırgızistan Cumhuriyeti eğitim yasalarındaki anlamlarına bakıldığında saygı, şefkat, merhamet, sevgi değerlerinin yoğunlukta olduğu görülmektedir. Kırgızistan Eğitim yasalarına göre yukarıdaki özelliklere sahip olan öğrencilerin hoşgörülü olduğu anlaşılmaktadır.

Devlet politikasına yönelik olan hoşgörü yasalarına bakıldığında, devlete ait olan yükümlülüklerde özellikle okul öncesi çağındaki bütün çocuklara onların etnik kökenlerine, dillerine, inanışlarına veya herhangi bir farklılık durumlarına bakılmaksızın hepsine eşit imkanların sunulmasının esas alındığı görülmektedir. Yani devlet politikasına yönelik yasaların ortak özelliği olarak “eşitlik” kelimesi kabul edilebilir. Daha sonra sırasıyla;

- Eğitim kurumundan çocuğa çevresine saygı göstermeyi öğretmesi,
- Eğitim programından çocuklarda hoşgörüyü yerleştirme ve geliştirmesi,
- Öğrencilerden çevresine, diğer öğrencilere ve eğitimcilere saygılı olması,
- Ebeveynlerden ise, başka kültür ve geleneklere saygı göstermeyi, çevresini sevmeyi, merhamet ve şefkat edebilmeyi, diğer öğrenci ve öğretmenlere saygılı olmayı öğretmesi beklenmektedir.

Başka bir deyişle, Kırgızistan Cumhuriyeti eğitim yasaları içerisinde yükümlülüklerine göre hoşgörü konusunda en önemli görevin devlete ve ebeveynlere ait olduğu görülmektedir. Kırgız halkı gibi tarihi göçebelige dayanan Türk halklarının karakteristik bir özelliği de ailenin, çocuğun terbiyesinde önemli bir konumda bulunmasıdır. Babanın erkek çocuklara annenin ise kız çocuklara örnek olmasıdır. Kırgızistan'ın eğitim yasaların da ailenin, çocuğun hoşgörü kazanması konusundaki yükümlüklerinin fazla olması bunu destekler niteliktedir.

Kırgız Türklerinde eğitim yasaları içerisinde hoşgörünün ciddi bir şekilde ele alınışı Türk etnik yapısına da uygun düşmektedir. Nitekim Türklere ait olan Orhun Abideleri ve Uygur metinleri İnsan Hakları Evrensel Beyannamesi ile hoşgörü konusunda benzerlik göstermektedir (Korkmaz 2000). Kırgız eğitim yasalarındaki bu hoşgörü özellikleri de Orhun Kitabeleri'ndeki ve Uygur metinlerindeki özellikler ile örtüşmektedir. Bu durum Kırgız eğitim yasalarının Türklerin karakteristik bir özelliği olan hoşgörüyü içerisinde barındırdığını göstermektedir.

Kırgız eğitim yasalarındaki Türk kültürüne ait bu hoşgörü özellikleri, kimi araştırmacıların (Akkurgal 1998; Gögebakan 2010) Orta Asya'da yaşayan Türk halklarının günümüzde de kendi değerlerini korudukları ve bugüne taşıdıkları konusundaki söylemlerini destekler niteliktedir. Bu değerler arasında hoşgörünün en önemli özelliklerinden olan çocuğa başkalarına ve çevreye saygı göstermesi gerektiğini öğretme işinin hem devletin, hem ailenin, hem okulun, hem de bu işi öğrenmenin çocuğun görevleri arasında olduğunu görmekteyiz.

Çalışmanın bulguları neticesinde hoşgörü değerinin geliştirilmesine yönelik öneriler şunlardır:

- Hoşgörü, her ülke yönetimi tarafından ciddi bir eğitim politikası olarak görülmelidir.
- Hoşgörü konusunda hassasiyetin artırılması adına her yıl üniversiteler ve bağlı oldukları kurumlar sempozyum, kongre vs. düzenlemelidirler.
- Ailelerin bu konuda bilinçlendirilmesi için aile seminerleri verilmelidir.
- Eğitim sisteminin uygulayıcıları olan öğretmenleri yetiştirme programı içerisine hoşgörüyü öğrenme ve öğretme şeklinde ayrıca dersler konulmalıdır.

Kaynaklar

- Akurgal, E. (1998). *Türkiye'nin Kültür Sorunları*, (I.Basım) Ankara: Bilgi Yayınevi.
- Büyüköztürk, Ş., Kılıç Çakmak, E., Akgün, Ö. E., Karadeniz, Ş. ve Demirel, F. (2016). *Bilimsel Araştırma Yöntemleri*. 22. Baskı, Ankara: Pegem Akademi.
- Cansız Aktaş, M. (2015). Nitel Veri Toplama Araçları. M. Metin (edt.) *Eğitimde Bilimsel Araştırma Yöntemleri* içinde, Ankara: Pegem Akademi Yayınları.
- Göğebakan, Y. (2010). Türk Kültüründeki Hoşgörü Anlayışının Tarihsel ve Kültürel Kaynakları ve Bu Anlayışın Kültür Varlıklarına Yansımaları, *İ.Ü. İlahiyat Fakültesi Dergisi*, Güz Dönemi, 1(2) 201-223.
- Kavcar, C. (1995). Açılış Konuşması, *Hoşgörü ve Eğitim Toplantısı İçinde*. UNESCO Türkiye Milli Komisyonu ve Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Ortak Yayın No:2.
- Kaya, Y. K. (1993). *İnsan Yetiştirme Düzenimize Yeni Bir Bakış*. Ankara: Bilim Yayınları.
- Кыргыз Республикасынын Мектепке Чейинки Билим Берүү Жөнүндө Мыйзамы, 2009-Жылдын 29-Июну № 198.
- Кыргыз Республикасынын Билим Берүү Жөнүндө Мыйзамы, 2003-Жылдын 30-Апрели № 92.
- Кыргыз Республикасынын Токтому, Кыргыз Республикасынын "Мектепке Чейинки Билим Берүү Жана Балдарды Кароо" Боюнча Мамлекеттик Стандартын Бекитүү Жөнүндө, 2007-Жылдын 16-Январы № 17.
- Кыргыз Республикасынын Өкмөтүнүн 2011-Жылдын 12-Сентябрындагы №541 [Токтому](#) Менен Бекитилген, Жалпы Билим Берүү Уюму Жөнүндө Типтүү Жобо, [2013-жылдын 2-октябрындагы № 544](#), [2014-жылдын 17-сентябры № 535](#).
- Кыргыз Республикасынын Өкмөтү Токтом, Кыргыз Республикасында Жогорку Кесиптик Билим Берүүнүн Эки Деңгээлдүү Түзүмүн Белгилөө Жөнүндө, 2011-Жылдын 23-Августу № 496.
- Кыргыз Республикасында Жалпы Мектептик Билимдин Мамлекеттик Билим Берүү Стандарты, 2014-жылдын 21-Июлундагы № 403 [Токтому](#).
- Korkmaz, S. (2000). Türklerde Hoşgörü, *Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, Sayı:9, 491-502.
- Kula, N. (2005). Engelli Birey ve Ailesinin Sosyal Uyumunda “Yaratılanı Hoş Gör Yaradandan Ötürü” Anlayışının Rolü. *Tasavvuf İlmî ve Akademik Araştırma Dergisi*, Yıl:6, Sayı:15, s.153-176.
- Memduhoğlu. H. B. (2007). Yönetici ve Öğretmen Görüşlerine Göre Türkiye’de Kamu Liselerinde Farklılıkların Yönetimi, *Yayınlanmamış Doktora Tezi*, Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.

Нартдинова, С. С. (2013). Толерантность Как Проблема Развития. Закономерности и Тенденции Развития Науки В Современном Обществе, *Сборник Статей Международной Научно-Практической Конференции* (Часть 2), Уфа Риц БашГУ.

Stone, P. J. & Hunt, E. (1966) *A Computer Approach To Content Analysis: Studies Using The General Inquirer System*, <https://pdfs.semanticscholar.org/2d57/a794a8ae2711285065e84f8e1744fd9e3284.pdf> adresinden erişildi. (Erişim Tarihi: 08.01.2018)

Şemseddin, Sâmi (1879). *Emsal*, 1850-1904 İstanbul: Mihran Matbaası.

Şemseddin, Sâmi (1996). *Kâmûs-İ Türkî*, 6. Baskı, İstanbul: Çağrı Yayınları.

UDHR (1948). *Universal Declaration of Human Rights*.

UNESCO (1995). *The Declaration of Principles on Tolerance*.

